

თამარ შავგულიძე, მარიამ კუტალაძე

დისკრეციული უფლებამოსილების ნულოვანი რედუქციის მნიშვნელობა პოლიციის პრაქტიკულ საქმიანობაში

თამარ შავგულიძე

ზაარლანდის უნივერსიტეტის
იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი.

მარიამ კუტალაძე

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი.

შესავალი

1. პოლიცია, როგორც საჯარო მმართველობის განმახორციელებელი სუბიექტი
2. საპოლიციო ღონისძიებები
3. დისკრეციული უფლებამოსილება საპოლიციო საქმიანობაში
4. ძირითადი უფლებები, როგორც დისკრეციული უფლებამოსილების ფიქსატორი
 - 4.1 სიცოცხლის უფლება
 - 4.2 საკუთრების უფლება
 - 4.3 ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლება

დასკვნა

ბიბლიოგრაფია

„პოლიციელმა ბელურებს ზარბაზნით არ უნდა ესროლოს“¹

შესავალი*

XIX საუკუნეში ჩამოყალიბებული კონცეფციის თანახმად, პოლიცია ასახავს „ძალის გამოყენებაზე სახელმწიფოს მონოპოლიას“² ძალაუფლების გამოყენების მონოპოლია არის დელიკატური საქმიანობის სფერო, რამდენადაც ეს ქმნის ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების საფრთხესა და ადამიანის უფლებების დარღვევის გაუმჟღავნებლობის შესაძლებლობას.³ სწორედ ამიტომ, ეს საქმიანობა შემოფარგლულია სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის დამახასიათებელი ზოგადი პრინციპებით.⁴

რამდენადაც საპოლიციო ღონისძიებების განხორციელებისას პოლიციას მინიჭებული აქვს დისკრეციული უფლებამოსილება, უნდა არსებობდეს საშუალება, რომელიც მის ფარგლებს დააბალანსებს. საქართველოს კონსტიტუციის მეშვიდე მუხლის მიხედვით, ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდული არიან ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით. ეს განაპირობებს საპოლიციო საქმიანობის ადამიანის უფლებებით შეზღუდვას, შესაბამისად, ღონისძიების თანაზომიერების პრინციპის დაცვით განხორციელების მოთხოვნას და ამასთან ცალკეული გარემოების გათვალისწინებით პოლიციის უფლებამოსილების ვალდებულებაში ტრანსფორმირების შესაძლებლობას.

კვლევის არსს წარმოადგენს პოლიციის პრევენციულ ღონისძიებებში დისკრეციული უფლებამოსილებისა და ძირითადი უფლებების ურთიერთმიმართების საკითხის განსაზღვრა.

ნაშრომში განხილული იქნება: პოლიციის, როგორც საჯარო მმართველობის განმანორციელებელი სუბიექტის არსი და საპოლიციო ღონისძიებების გამიჯვნის საკითხი,

1 F. Fleiner, Institutionen des deutschen Verwaltungsrecht (JCB Mohr 1912), 354.

* ნამუშევარი ჟურნალის მიერ განსახილველად მიღებულ იქნა 2018 წლის ზაფხულში.

ნაშრომმა I ადგილი დაიკავა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამეცნიერო კონფერენციაზე. თემის ხელმძღვანელი – პროფ. პაატა ტურავა.

2 Gewalt Monopol des Staates-ის კონცეფცია თავდაპირველად მაქს ვებერის მიერ გაცხადდა და სხვა ავტორებთანაც გავრცელდა (იხ: ჰობსის «ექვსი წიგნი სახელმწიფოს შესახებ», ბოდენის «ლევინთანია»). ვებერის თანახმად, «სახელმწიფო არის ადამიანური ერთობა, რომელსაც აქვს პრეტენზია ლეგალური ფიზიკური ძალადობის გამოყენებაზე.» სახელმწიფოს მიერ ძალის გამოყენების საფუძველს ქმნის გერმანიის ძირითადი კანონის მე-20 მუხლი, იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილი იყოს სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი. იხ: M. Weber, Wirtschaft und Gesellschaft, S. 29., A. Fisahn, Legitimation des Gewaltmonopols, S. 3., Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 13. Juli 2017 (BGBl. I S. 2347), Art. 20., J. Bodin j, Les six livres de la République 1576., T. Hobbs, Leviathan or the Matter, Forme and Power of a Commonwealth Ecclesiasticall and Civil 165.

3 Polizei und Menschenrechte, Informationsplattform, humanrights.ch.

<https://www.humanrights.ch/de/service/wegweiser/polizei-menschenrechte/> (ნანახია: 24.03.2018)

4 იქვე

რადგანაც წინამდებარე ნაშრომი პოლიციის პრევენციულ ღონისძიებებს უკავშირდება. ძირითადი აქცენტი გაკეთებულია დისკრეციული უფლებამოსილების მნიშვნელობაზე საპოლიციო საქმიანობაში და მისი ფარგლების ნულოვანი რედუქციაზე. ამის შემდგომ კი განხილული იქნება კონკრეტული ძირითადი უფლებები, რომელთა შემთხვევაშიც მოხდება დისკრეციული უფლებამოსილების ნულოვანი რედუქცია.

საკითხის დამუშავების პროცესში გამოყენებულ იქნა კვლევის შემდეგი მეთოდები: იურიდიული ტელეოლოგია – ექსტენზიური და რედუქციული განმარტებების სახით;

სისტემური განმარტება – საპოლიციო ღონისძიებების გამიჯვნის პროცესში ადმინისტრაციული და სისხლისსამართლებრივი კანონმდებლობის ანალიზის შედეგად.

კვლევა ემყარება საკანონმდებლო აქტების, სამეცნიერო ლიტერატურისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზს, რაც გამყარებულია შესაბამისი მაგალითებით.

1. პოლიცია, რომორც საქარო მმართველობის განმარტებითი სუბიექტი

თანამედროვე საპოლიციო სამართალში პოლიციის ცნების კლასიფიკაცია 3 ძირითადი მიმართულებით წარიმართა: მატერიალური, ფორმალური და ინსტიტუციონალური ნიშნით.⁵

- პოლიციის მატერიალურმა ცნებამ განსაკუთრებული დატვირთვა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ შეიძინა⁶ და მისი მნიშვნელობა შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა: პოლიციის მატერიალური ცნება არის სახელმწიფოს საქმიანობა, რომელიც მიზნად ისახავს კონკრეტული და აბსტრაქტული საფრთხის თავიდან აცილებას ან უკვე მომხდარი დარღვევის აღმოფხვრას, როდესაც საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება ირღვევა;⁷
- პოლიციის ინსტიტუციონალური (ორგანიზაციული) ცნება მოიცავს ყველა იმ დაწესებულებასა და ადმინისტრაციულ ორგანოს, რომელიც განეკუთვნება პოლიციის ორგანიზაციულ სფეროს.⁸ ამდენად, იგი ყურადღებას ამახვილებს პოლიციის ორგანიზაციულ მოწყობაზე;

5 P. J. Tettinger, W. Erbguth., T. Mann, Besonderes Verwaltungsrecht, Kommunalrecht, Polizei und Ordnungsrecht, Baurecht, 9. neu bearbeitete Auflage, C.F. Mueller Verlag, Heidelberg, 2007, 154.

6 V. Götz, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988, 19.

7 R. Breuer, T. von Danwitz, P. M. Humber, W. Krebs, P. Kunig, H. Ch. Röhl, E. Schmidt-Aßman, F. Schoch, Besonderes Verwaltungsrecht, (Dr. Friedrich Schoch , Polizei- und Ordnungsrecht) 14. Auflage, De Gruyter Recht, Berlin, 2008, 135. შეად: V. Götz, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988, 19. პოლიციის მატერიალური ცნება მიიჩნევა პოლიციას არა ადმინისტრაციული ორგანიზაციის ნაწილად, არამედ საჯარო ადმინისტრაციის საფრთხის თავიდან აცილების უფლებამოვალეობების ერთობლიობად.

8 P. J. Tettinger, W. Erbguth., T. Mann, Besonderes Verwaltungsrecht, Kommunalrecht, Polizei und Ordnungsrecht, Baurecht, 9. neu

- ფორმალური გაგება მოიცავს პოლიციის იმ მოვალეობებს, რომლებიც პოლიციის ინსტიტუციონალური ცნების ქვეშ უნდა განხორციელდეს.⁹ ამდენად იგი წარმოადგენს საგნობრივი უფლებამოსილებების ერთობლიობას.¹⁰

საქართველოს კანონმა „პოლიციის შესახებ“¹¹ უპირატესობა მიანიჭა ინსტიტუციონალურ ცნებას,¹² მაშასადამე, კანონის მოქმედება გავრცელდა მხოლოდ შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფ პოლიციაზე. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ არსობრივად საპოლიციო ფუნქცია შესაძლებელია, სხვა პირთა მიერაც განხორციელდეს დელეგირებული უფლებამოსილების საფუძველზე,¹³ თუმცა მათზე არ ვრცელდება ზემოთ აღნიშნული კანონის მოქმედება.

საჯარო მმართველობის ლეგალური დეფინიცია არაა ჩამოყალიბებული, თუმცა ერთ-ერთი განმარტების მიხედვით, საჯარო ადმინისტრაცია წარმოადგენს სახელმწიფოს იმ ორგანიზაციულ სფეროს, რომელიც არ არის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ნაწილი და არც მთავრობის იდენტური.¹⁴

იმისათვის, რომ პოლიცია მივიჩნიოთ საჯარო მმართველობის განმარტებულ სუბიექტად, იგი უნდა აკმაყოფილებდეს ადმინისტრაციული ორგანოს მახასიათებლებს¹⁵ და, შესაბამისად, მასზე ვრცელდებოდეს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსისა და სკპშ-ის მოქმედება. ამ უკანასკნელის თანახმად, პოლიცია არის «სამინისტროს სისტემაში შემავალი, აღმასრულებელი ხელისუფლების განმარტებული სამართალდამცავი დაწესებულების სისტემა, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში ახორციელებს პრევენციულ და სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებებს საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დასაცავად»¹⁶ ამრიგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიცია ორგანიზაციული გაგებით წარმოადგენს ადმინისტრაციულ ორგანოს. რაც შეეხება მის ფუნქციონალურ გაგებას, ეს

bearbeitete Auflage, C.F. Mueller Verlag, Heidelberg, 2007, 154.

9 R. Breuer, T. von Danwitz, P. M. Humber, W. Krebs, P. Kunig, H. Ch. Röhl, E. Schmidt-Aßman, F. Schoch, Besonderes Verwaltungsrecht, (Dr. Friedrich Schoch, Polizei- und Ordnungsrecht) 14. Auflage, De Gruyter Recht, Berlin, 2008, 135.

10 V. Götzt, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988, 19.

11 იხ. საქართველოს კანონი « პოლიციის შესახებ», 4 ოქტომბერი 2013 წელი.

12 ი. ბერაია, ნ. გელაშვილი, ქ. გიორგიშვილი, ლ. იზორია, ს. კილაძე, დ. მუზაშვილი, პ. ტურავა, საპოლიციო სამართალი, ლევან იზორიას რედაქტორობით, თბილისი: 2015, 15.

13 ამის საფუძველს ქმნის სზაკ-ის მე-2 მუხლის 1-ლი ნაწილის «ა» ქვეპუნქტი, როდესაც ნებისმიერი სხვა პირი ფუნქციონალურად ახორციელებს საჯარო სამართლებრივ უფლებამოსილებებს. მაგალითად, ქ. თბილისის მერიის ზედამხედველობის საქალაქო სამსახური, რომელიც ახდენს სამშენებლო საქმიანობის დადგენილი წესების დარღვევის ფაქტების გამოვლენას, დარღვევით მშენებარე ობიექტების შეჩერებას ან/და დემონტაჟს, საჯარიმო სანქციების გამოყენებას და ა.შ.; იხ.: ქალაქ თბილისის საკრებულოს დადგენილება #10-5, 2018 წლის 16 იანვარი, ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის ზედამხედველობის საქალაქო სამსახურის დებულების დამტკიცების შესახებ.

14 ლ. იზორია, თანამედროვე სახელმწიფო, თანამედროვე ადმინისტრაცია, თბილისი: 2009, 12, იხ. ციტ: Thieme, Werner, Verwaltungslehre, 4. Aufl., 1984, S. 3.

15 ადმინისტრაციული ორგანოს დეფინიცია მოცემულია საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის 1-ლი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტში, რომლის თანახმადაც ადმინისტრაციული ორგანო არის „ ყველა სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო ან დაწესებულება, საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (გარდა პოლიტიკური და რელიგიური გაერთიანებებისა), აგრეთვე ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობის საფუძველზე ასრულებს საჯარო სამართლებრივ უფლებამოსილებებს“.

16 საქართველოს კანონი «პოლიციის შესახებ» მუხლი 3, 4 ოქტომბერი, 2013 წელი.

მჭიდრო კავშირშია საპოლიციო ღონისძიებებთან,¹⁷ რამდენადაც მიჯნა პრევენციულ და სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებებზე გადის.

ზოგ შემთხვევაში რთული ხდება პრევენციული და რეპრესიული ღონისძიებების ერთმანეთისგან გამიჯვნა. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა გერმანულ სამართალში ცნობილი «Doppelfunktion», რაც გულისხმობს, რომ პოლიციას ერთდროულად შეიძლება ჰქონდეს ორმაგი ფუნქცია. რადგანაც ზოგ შემთხვევაში პოლიციის მუშაკს ევალება არა მხოლოდ საფრთხის თავიდან აცილება, არამედ სისხლისსამართლებრივი მოქმედების განხორციელებაც.¹⁸ აღნიშნული გამოხატულებას ჰპოვებს საპოლიციო ღონისძიებების სახეებში, რომელიც ვრცლად ქვემოთ იქნება განხილული.

იმ შემთხვევაში, თუ საპოლიციო საქმიანობა ფუნქციურად გულისხმობს სისხლისსამართლებრივი მოქმედების განხორციელებას, რა თქმა უნდა, მასზე ვერ გავრცელდება სზაკ-ის მოქმედება და, შესაბამისად, იგი ვერ განიხილება ადმინისტრაციულ ორგანოდ.

2. საპოლიციო ღონისძიებები

საპოლიციო საქმიანობა შესაძლებელია წარმართოს 2 ძირითადი მიმართულებით: პრევენციისა და სამართალდარღვევაზე რეაგირების მეშვეობით. სკპშ-ში არ გვხვდება უშუალოდ ტერმინი რეპრესიული ღონისძიება, რამდენადაც იგი ხშირად ნეგატიურ ასოციაციას იწვევს. თუმცა, არსობრივად სამართალდარღვევაზე რეაგირება იგივეა, რაც რეპრესია. სამართლის დაცვითი ფუნქცია სამართალდარღვევაზე სათანადო რეაქციის ფორმით გამოიხატება, როდესაც იურიდიული სანქციების მუქარით სამართალი იცავს საზოგადოებას, შესაბამისად იგი რეპრესიულ ფუნქციას ასრულებს.¹⁹

პრევენცია სამართლის მნიშვნელოვანი ფუნქციაა და გულისხმობს ზომების მიღებას რისამე თავიდან ასარიდებლად.²⁰ შესაძლოა, გამოვყოთ პრევენციის ზოგადი და კონკრეტული მნიშვნელობა. პირველ შემთხვევას ასახავს პრევენციის დეფინიცია: რაიმეს თავიდან არიდება. უკანასკნელ შემთხვევაში კი მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ საპოლიციო სამართალი, რომელშიც პრევენცია მიზნად ისახავს საფრთხის თავიდან არიდებას. როდესაც პოლიციელი

17 რადგანაც საპოლიციო ღონისძიება წარმოდგენილია, როგორც საჯარო სამართლებრივი უფლებამოსილების განხორციელების მექანიზმი.

18 H-P von Stöphasius, Grundlagen des Eingriffsrechts zur Gefahrenabwehr, Beiträge aus dem Fachbereich Polizei und Sicherheitsmanagement, Nr. 12/2014, 23.

19 გ. ხუბუა, სამართლის თეორია, თბილისი: 2004, 45-46.

20 ი. ბერაია, ნ. გელაშვილი, ქ. გიორგიშვილი, ლ. იზორია, ს. კილაძე, დ. მუზაშვილი, პ. ტურავა, საპოლიციო სამართალი, ლევან იზორიას რედაქტორობით, თბილისი: 2015, 19.

ახდენს სამართალდარღვევასა თუ დანაშაულზე რეაგირებას, არსობრივად ესეც პრევენციას გულისხმობს (მაგალითად, მოხდა ქურდობის აღკვეთა მცდელობის ეტაპზე),²¹ თუმცა მისი ზოგადი მნიშვნელობით.

სკპმ იძლევა როგორც პრევენციული, ასევე სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებათა ჩამონათვალს.²² ეს დაყოფა მჭიდრო კავშირშია საჯარო მმართველობის ცნებასთან, რადგანაც პოლიცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში ითვლება ადმინისტრაციულ ორგანოდ, როდესაც მის მიერ პრევენცია ხორციელდება. აღნიშნული მომდინარეობს სკპმ-ის მე-5 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტებიდან, რომლის თანახმადაც: „პოლიციის პრევენციული საქმიანობა ხორციელდება საქართველოს ზოგად ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილი ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის სამართლებრივი ფორმების – ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტისა და ადმინისტრაციული რეალაქტის²³ – გამოყენებით. პოლიციის ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების განსახორციელებლად ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემასა და გაცნობაზე არ ვრცელდება საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილი წესები... პოლიციის მიერ დანაშაულის გამოვლენის, აღმოფხვრისა და გამოძიების მიზნით განხორციელებული სამართალდარღვევაზე რეაგირების ღონისძიებების სამართლებრივი ფორმები განისაზღვრება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსითა და სხვა შესაბამისი ნორმატიული აქტებით.“

ამდენად, დაყოფას არსებითი მნიშვნელობა აქვს, რათა ზუსტად განისაზღვროს ის სამართლებრივი საფუძვლები, რომლებსაც დაემყარება პოლიციის მუშაკი მის მიერ განსახორციელებელ ღონისძიებებში.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სკპმ იძლევა საპოლიციო ღონისძიებათა ჩამონათვალს და ავლებს ერთგვარ მიჯნას მათ შორის, თუმცა ზოგ შემთხვევაში შეიძლება შეიქმნას სირთულე, პოლიციელმა უნდა იხელმძღვანელოს ადმინისტრაციული თუ სისხლისსამართლებრივი კანონმდებლობით. ამას ნათლად ასახავს პოლიციის ორმაგი (შერეული) ფუნქცია.²⁴

მაგალითი: შეიარაღებული ბანკის მძარცველი გაიქცა. მისი დაკავება შეიძლება გამოიხატოს როგორც პრევენციაში – საზოგადოების დაცვა შემდგომი დანაშაულისგან, როგორცაა მძევლად აყვანა, ასევე რეპრესიულ ღონისძიებაში – სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებით.²⁵

21 სისხლის სამართლის კოდექსის 39-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი სასჯელის მიზნად მიიჩნევს ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებას. ე.ი სასჯელი თავის თავში პრევენციასაც მოიაზრებს. იხ.: საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999 წლის 22 ივლისი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 41(48), 13.08.1999.

22 იხ. საქართველოს კანონი “ პოლიციის შესახებ” მუხლი 18, 4 ოქტომბერი, 2013 წელი.

23 ადმინისტრაციული რეალაქტის ლეგალური დეფინიცია სწორედ სკპმ-შია მოცემული და ისეთ საჯარო სამართლებრივ ქმედებად მიიჩნევა, “რომელიც მიმართულია არა სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობისკენ, შეცვლისაკენ ან შეწყვეტისაკენ, არამედ ფაქტობრივი შედეგების დადგომისაკენ”. სზაკ-ში არაა ჩამოყალიბებული რეალაქტის ცნება და იგი მოხსენიებულია, როგორც “ქმედება” იხ. სზაკ-ის 177- ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

24 იგივეა, რაც გერმანულ სამართალში ცნობილი Doppelfunktion.

25 M. Bäuerle, Polizei und Verwaltungsrecht, Fachbereich Polizie, Abteilung Gießen, 19.

მიუხედავად ფუნქციური დატვირთვისა, ღონისძიება არ შეიძლება ერთდროულად მივიჩნიოთ როგორც პრევენციულად, ასევე რეპრესიულად. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოქალაქეთათვის შეუძლებელი გახდებოდა საპროცესო სამართლებრივი საშუალებების რეალიზება.²⁶ შესაბამისად, უნდა არსებობდეს რაიმე მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც ორმაგი ფუნქციის მქონე ღონისძიებათა გარჩევა მოხდებოდა.

ამისათვის შეგვიძლია გამოიყენოთ ე.წ „სიმძიმის ცენტრის თეორია“ (გერმ. *Schwerpunkttheorie*),²⁷ პირველ რიგში, დავსვათ კითხვა, რა არის პოლიციის მთავარი მიზანი, განახორციელოს სისხლისსამართლებრივი დევნა დამნაშავეს მიმართ თუ დაიცვას მშვიდობიანი მოსახლეობა, რომელიც პოტენციური მსხვერპლია. მოცემულ შემთხვევაში სიმძიმის ცენტრი სწორედ ამ უკანასკნელის მხარეს გადაიხრება და, შესაბამისად, ღონისძიება პრევენციულად ჩაითვლება.²⁸

ამრიგად, ორმაგი ფუნქციის მქონე ღონისძიებებში ამოსავალი წერტილია პოლიციის მიზანი და მის საფუძველზე უნდა განისაზღვროს, სადავო ღონისძიება ემსახურება საფრთხის თავიდან აცილებასა თუ სისხლისსამართლებრივი მოქმედების განხორციელებას.²⁹

3. დისკრეციული უფლებამოსილება საპოლიციო საქმიანობაში

როდესაც საფრთხე ემუქრება საზოგადოებრივ წესრიგსა და უსაფრთხოებას შესაბამისი ორგანო არის უფლებამოსილი (და არა ვალდებული) განახორციელოს სათანადო ღონისძიება.³⁰ აღნიშნული მიიჩნევა ოპორტუნიტეტის პრინციპად, განსხვავებით სისხლის სამართლისგან, რომელშიც გვხვდება ოფიციალურობის პრინციპი.³¹ ამდენად, ადმინისტრაციულ ორგანოს მინიჭებული აქვს დისკრეციული უფლებამოსილება. თავის მხრივ, დისკრეციული უფლებამოსილება გულისხმობს იურიდიული სილოგიზმის, ფაქტისა და ნორმის მისადაგების პროცესში განსხვავებული სამართლებრივი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას.

26 იქვე.

27 პრობლემა არ წარმოიშობა მაშინ, თუ ღონისძიება ჯერ პრევენციულ ხასიათს ატარებდა და შემდეგში გადაიზარდა რეპრესიაში M. Bäuerle, Polizei und Verwaltungsrecht, Fachbereich Polizei, Abteilung Gießen, 19.

28 Michael Bäuerle, Polizei und Verwaltungsrecht, Fachbereich Polizei, Abteilung Gießen, 19.

29 Doppelfunktionalität – kein Rechtswegwahlrecht des Bürgers, LAW Aktuell 08/12 ÖR, BayVGH, Beschl. vom 5.11.2009, Az. 10 C 09.2122, juris = BayVBl 2010, 220. იხ :BVerwGE 47, 255/264f., 655 BayVGH NVwZ 1986, and 540 VGH Baden-Württemberg NwvZ-RR 2005. 540; Berner/Köhler, Polizeiaufgaben-gesetz, 19. Aufl. 2010, RdNr. 20 der Vorbem. zu Art. 11 ff). <http://www.hemmer-club.de/index.php?hp=40&a=171&rb=2&n=0> (ნანახია: 31.03.2018).

30 R. Breuer, T. von Danwitz, P. M. Humber, W. Krebs, P. Kunig, H.Ch. Röhl, E. Schmidt-Assman, F. Schoch, Besonderes Verwaltungsrecht, (Dr. Fr. Schoch. Polizei- und Ordnungsrecht) 14. Auflage, De Gruyter Recht, Berlin, 2008, 195.

31 იმ შემთხვევაში, თუ პოლიცია ახორციელებს რეპრესიულ ფუნქციას, მასზე გავრცელება არა ოპორტუნიტეტის, არამედ ოფიციალურობის პრინციპი.

ამასთან, საინტერესოა თავად საზოგადოებრივი უსაფრთხოების განმარტება. კერძოდ, ხომ არ გულისხმობს ეს მხოლოდ კოლექტიურ უსაფრთხოებას. ამის თქმის საფუძველი შეიძლება მოგვცეს რედუქციულმა განმარტებამ, რაც არასწორია. რადგანაც საპოლიციო ღონისძიების მიზანია როგორც ინდივიდთა, ისე ცალკეული ინდივიდის უფლების უზრუნველყოფა.

პრევენციული ღონისძიებები დისკრეციული უფლებამოსილების პრინციპზეა აგებული, შესაბამისად, მისი სწორად განხორციელება პოლიციის პრევენციული საქმიანობის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს.³² მაგალითად, სკპშ-ის 19-28 მუხლების მეშვეობით პოლიციას დისკრეციული უფლებამოსილება ენიჭება.³³

ოპორტუნიტეტის პრინციპი, თავის მხრივ, მოიცავს დისკრეციის სხვადასხვა სახეს: გადამწყვეტ და არჩევით დისკრეციას.³⁴ პირველ შემთხვევაში პოლიციას აქვს შესაძლებლობა, ან განახორციელოს, ან არა ღონისძიება. არჩევითი დისკრეციის დროს კი მას აქვს რამდენიმე არჩევანი ღონისძიების განხორციელების საშუალებებში.³⁵

სკპშ-ის მე-13 მუხლში მოცემულია დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელების პრინციპი, რომლის 1-ლ პუნქტშიც ვკითხულობთ “პოლიცია თავისი ფუნქციების შესასრულებლად მოქმედებს დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებსა და ფარგლებში.” დასახელებული მუხლის მეორე და მესამე პუნქტები კი განამტკიცებს დისკრეციის გადამწყვეტ თუ არჩევით ფორმებს.³⁶

დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელება მჭიდროდაა დაკავშირებული თანაზომიერების პრინციპთან. ამის გათვალისწინებით საპოლიციო ღონისძიებას უნდა ჰქონდეს ლეგიტიმური მიზანი, რომელიც გამოსადეგი, აუცილებელი და პროპორციული იქნება.

დისკრეციული უფლებამოსილება არ გულისხმობს არჩევანის სრულ თავისუფლებას და მისი ფარგლებით გარკვეულწილად შეზღუდულია ადმინისტრაცია. დისკრეციული უფლებამოსილების შეზღუდვა შესაძლებელია მოხდეს სამართლებრივი კონტექსტით, რამდენადაც კანონის უპირატესი იურიდიული ძალიდან გამომდინარეობს, რომ დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილება არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს სამართლის ნორმებს.³⁷

32 ი. ბერაია, ნ. გელაშვილი, ქ. გიორგიშვილი, ლ. იზორია, ს. კილაძე, დ. მუზაშვილი, პ. ტურავა, საპოლიციო სამართალი, ლევან იზორიას რედაქტორობით, თბილისი: 2015, 68.

33 იქვე.

34 R. Breuer, T. von Danwitz, P. M. Humber, W. Krebs, P. Kunig, H. Ch. Röhl, E. Schmidt-Aßman, F. Schoch, Besonderes Verwaltungsrecht, (Dr. Friedrich Schoch, Polizei- und Ordnungsrecht) 14. Auflage, De Gruyter Recht, Berlin, 2008, 196.

35 V. Götz, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988, 19.

36 “2. პოლიციელი უფლებამოსილია გადაწყვიტოს, განახორციელოს თუ არა საპოლიციო ღონისძიება. 3. პოლიციელს მინიჭებული აქვს თავისუფლება, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული რამდენიმე საპოლიციო ღონისძიებიდან შეარჩიოს ყველაზე მისაღები, თანაზომიერების პრინციპის შესაბამისად.”

37 რ. ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, მეათე გადამუშავებული გამოცემა, ლევან თოთლაძის თარგმანი, რედაქტორი მერაბ ტურავა, 2009, 132.

4. ძირითადი უფლებები, როგორც დისკრეციული უფლებამოსილების ფიქსატორი

საერთაშორისო საზოგადოებისა და დემოკრატიულ სახელმწიფოთა უმრავლესობის მიერ ბოლო პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხმა საპოლიციო საქმიანობის განხორციელებასთან დაკავშირებით და აღიარებულ იქნა, რომ მათ შორის ძლიერი და სენსიტიური კავშირი არსებობს.³⁸ მიუხედავად ამისა, გამოთქმულია მოსაზრება, რომ პრაქტიკულ დონეზე საპოლიციო ღონისძიებების განხორციელებისას მინც გვხვდება ერთგვარი „სიცარიელე“ ადამიანის უფლებათა სფეროში არსებულ სტანდარტებსა და აღნიშნული სტანდარტებით ხელმძღვანელობას შორის.³⁹ პროფესორი ქრამოუ აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო ფუნდამენტური უფლებების დაცვის ვალდებულების პირისპირ სწორედ საპოლიციო საქმიანობის განხორციელებისას დგას.⁴⁰

ზოგადად, დისკრეციის არსებობა ხშირად კამათს იწვევს, რამდენადაც ეს როგორც დიდ ძალაუფლებასა და თავისუფლებას, ისე პასუხისმგებლობას აკისრებს ადმინისტრაციულ ორგანოს. ეს კი განსაკუთრებით თვალშისაცემი საპოლიციო საქმიანობაში ხდება. საკანონმდებლო ხელისუფლება პოლიციის სახით ქმნის სახელმწიფო ინსტიტუტს, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის ერთ-ერთ ქმედით ინსტრუმენტს.⁴¹ ისმის კითხვა, რის მეშვეობით უნდა მიაღწიოს პოლიციამ მის ძირითად ამოცანას, როცა ერთდროულად დისკრეციის ფართო არეალიც აქვს და ამასთანავე უნდა იდგეს ადამიანის უფლებათა დაცვის სადარაჯოზე. ამაზე პასუხს დისკრეციული უფლებამოსილების ნულოვანი რედუქცია გვთავაზობს.

როდესაც სამართლებრივ სიკეთეს ადგება არსებითი საფრთხე, შეიძლება ადმინისტრაციულ ორგანოს შეეზღუდოს დისკრეციის არეალი და იგი გახდეს ვალდებული, ჩაერიოს.⁴² ამდენად, ხდება დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლების ნულოვანი რედუქცია და ადმინისტრაციულ ორგანოს აღარ აქვს გადამწყვეტი დისკრეცია (არჩევანი „თუ“-ში). გერმანული სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, ჩარევა მაშინაა აუცილებელი, როდესაც მნიშვნელოვანი საფრთხე ემუქრება ჯანმრთელობასა და სიცოცხლეს, ასევე არსებობს ქონების მნიშვნელოვნად დაზიანების საფრთხე.⁴³ ფედერალური ადმინისტრაციული სასამართლოს

38 M. Amir, S. Einstein, Policing, Security and Democracy: Theory and Practice, Office of International Criminal Justice, Huntsville, 2001; Das & Palmiotto, 2002, p. 216.

39 S.Pastor, Time for Change in Police Culture: Putting Human Rights at the Centre of Policing, Postgraduate HRC 2015 Working Paper No. 9, Belfast, 2015, p. 7.

40 R. Crawshaw, Human Rights and the Theory and the Practice of Policing, The Intertantional Journal of Human Rights, Vol. 1, Issue 1, 1997, p.2.

41 პ. ტურავა, საქართველოს პოლიციის საქმიანობის მარეგულირებელი ნორმების შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სტანდარტებთან, ადამიანის უფლებათა დაცვა და სამართლებრივი რეფორმა საქართველოში, სტატიათა კრებული, კ. კორკელია (რედ.), თბილისი: 2014, 120 .

42 V. Götz, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988,134.

43 იქვე.

გადაწყვეტილებებში ამასთან დაკავშირებით ვხვდებით ისეთ კრიტერიუმს, როგორცაა: დარღვევის განსაკუთრებით მაღალი ინტენსიობა და საფრთხე.⁴⁴

არსებობს მოსაზრება, რომ დისკრეციული უფლებამოსილების ნულოვანი შემცირება ებრძვის „გაუმართლებელ პასიურობას“⁴⁵ რაც სავსებით მართებული უნდა იყოს. რადგანაც საპოლიციო საქმიანობის ამოსავალი წერტილი საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დაცვაა, ეს ყოველთვის აბსოლუტური დისკრეციის შედეგად ვერ მიიღწევა. უფლებამოსილების რედუქციის აუცილებლობა კი პირველ რიგში მაშინ დგას, როდესაც ადამიანის უფლებათა დარღვევის მნიშვნელოვანი საფრთხე არსებობს.

მაგალითი: მიმდინარეობს საფეხბურთო მატჩი, რომელზეც დაუპირისპირდნენ და ერთმანეთს ფიზიკურად გაუსწორდნენ გულშემატკივრები. ნულოვანი რედუქციის გათვალისწინებით, პოლიციის მოვალეობას და არა უფლებამოსილებას, წარმოადგენს, ჩაერიოს საწყის ეტაპზევე, რათა არ მოხდეს სიტუაციის ესკალაცია. მის უმოქმედობას იმ მოტივით, რომ გააჩნდა დისკრეციული უფლებამოსილება და შეეძლო არ გამოეყენებინა იგი, გამართლება ვერ ექნება, რადგანაც მეორე მხარეს დგას ადამიანის ჯანმრთელობა და სიცოცხლე.

4.1 სიცოცხლის უფლება

სიცოცხლის უფლების ერთ-ერთი ელემენტი მოიცავს პოზიტიურ ვალდებულებას, პოლიციამ დაიცვას სიცოცხლე. სიცოცხლის დაცვის მოვალეობა სახელმწიფოს აკისრებს აბსოლუტურ ვალდებულებას, თავიდან აირიდოს სიცოცხლის ყოველგვარი დანაკარგი. ეს არა შედეგზე, არამედ შესრულებაზე ორიენტირებული ვალდებულებაა.⁴⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში *ოსმანი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (Osman v the United Kingdom)* აღნიშნა, რომ პოლიციამ თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში ქმედითი ოპერატიული ნაბიჯები უნდა გადადგას, რათა თავიდან აირიდოს სიცოცხლის მოსპობის რეალური და გარდაუვალი საფრთხე, რომლის შესახებაც იცის ან უნდა სცოდნოდა.⁴⁷ აღნიშნული განმარტების გათვალისწინებით აშკარაა, რომ პოლიციას წინდახედულების მაღალი სტანდარტი აქვს დაწესებული, ვინაიდან ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო არ საუბრობს მხოლოდ ცოდნის ფაქტზე, იგი „შესაძლო ცოდნის“ შემთხვევაზეც მიუთითებს, რაც გულისხმობს, რომ პოლიციას ობიექტურად ჰქონდა შესაძლებლობა სცოდნოდა, რომ განხორციელებულ ღონისძიებას შედეგად სიცოცხლის მოსპობა მოჰყვებოდა. შესაბამისად, ერთი მხრივ, უნდა არსებობდეს სიცოცხლის მოსპობის რეალური და გარდაუვალი საფრთხე, რომლის შესახებაც პოლიციამ იცის ან უნდა სცოდნოდა, ხოლო, მეორე მხრივ, არსებობდეს

44 BVerwGE 11,95,97.

45 Wilke, FS Scupin, S.831,840 ff.

46 J. Murdoch, R. Roche, *The European Convention on Human Rights and Policing, A Handbook for Police Officers and Other Law Enforcement Officials*, Council of Europe Publishing, 2013, p. 39.

47 ოსმანი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Osman v The United Kingdom*), 1998 წლის 28 ოქტომბერი, მე-2 მუხლი. იხ. <http://swarb.co.uk/osman-v-the-united-kingdom-echr-28-oct-1998/>, (ნანახია: 04.04.2018).

შესაძლებლობა ქმედითი ნაბიჯების გადასადგმელად, რათა საფრთხე თავიდან იქნეს აცილებული.

საპოლიციო ღონისძიებების განხორციელებისას სიცოცხლის უფლებასთან დაკავშირებით საინტერესოა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების საკითხი, რომელიც ძალის გამოყენების ტერმინითაც მოიხსენიება.

მაგალითი: პოლიციამ მიიღო ინფორმაცია, რომ ბანკში შეიარაღებული თავდამსხმელი შეიჭრა. რამდენიმე წუთში საპატრულო ეკიპაჟი დანაშაულის აღსაკვეთად და ვითარების გასაწესებლად ბანკთან მობილიზდა. შეიარაღებული თავდამსხმელები იარაღის დემონსტრირებით შეეცადნენ მიმალვას. პოლიციამ თავდამსხმელები გააფრთხილა იარაღის შესაძლო გამოყენების თაობაზე, თუმცა რამდენადაც აღნიშნულზე რეაგირება არ მოახდინეს, მათი დაკავების მიზნით პოლიციამ ცეცხლსასროლი იარაღი გამოიყენა. კერძოდ, გაისროლა ერთ-ერთი თავდამსხმელის ფეხებისკენ, თუმცა აღმოჩნდა, რომ თავდამსხმელს ტყვია ფეხის მთავარ არტერიასში მოხვდა და სასწრაფოს მოსვლამდე გარდაიცვალა.

მოცემული ფაბულის გათვალისწინებით განვიხილოთ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების მიზანშეწონილობის საკითხი. აღნიშნულთან მიმართებით საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ (Nachova and Others v Bulgaria)*, სადაც სასამართლომ იმსჯელა კანონიერი იყო თუ არა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება. სასამართლომ დაადგინა, რომ „პოტენციურად მომაკვდინებელი ძალა ვერ ჩაითვლება აბსოლუტურად აუცილებლად, როცა ცნობილია, რომ დასაკავებელი პირი საფრთხეს არ უქმნის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას და არ არის ეჭვმიტანილი ძალადობრივი დანაშაულის ჩადენაში“. ეს პრინციპი მოქმედებს იმ შემთხვევაშიც, თუ დამნაშავის შეპყრობის შესაძლებლობა შეიძლება დაიკარგოს.⁴⁸ მომაკვდინებელი ან პოტენციურად მომაკვდინებელი ძალის გამოყენების ერთადერთი კანონიერი მიზანი, რომელიც მას ამართლებს, არის აბსოლუტური აუცილებლობა ადამიანის სიცოცხლის დასაცავად. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მეორე მუხლი განსაზღვრავს, თუ როდის არ ჩაითვლება სიცოცხლის ხელყოფა ამავე მუხლის საწინააღმდეგოდ ჩადენილ ქმედებად და ადგენს, რომ სიცოცხლის ხელყოფა არ განიხილება ამ მუხლის დარღვევად, თუ ის შედეგად მოჰყვება ძალის გამოყენებას, რომელიც აბსოლუტურ აუცილებლობას წარმოადგენდა: ა) ნებისმიერი პირის დასაცავად არამართლზომიერი ძალადობისგან; ბ) კანონიერი დაკავებისთვის, ანდა კანონიერად დაკავებული პირის გაქცევის აღსაკვეთად; გ) კანონიერ ღონისძიებათა განხორციელებისას, აჯანყების ან ამბოხების ჩასახშობად. ევროპული სტანდარტების გათვალისწინებით ნათელია, რომ პოლიციას მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში „აბსოლუტური აუცილებლობისას“ აქვს ძალის/ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების უფლება. რამდენადაც პოლიციის უმთავრესი მიზანი საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დაცვაა, აშკარაა, რომ ამ შემთხვევაში ერთმანეთის პირისპირ თავდამსხმელთა უფლებები და მესამე პირთა/საზოგადოების უფლებები დგას. ფაბულის მიხედვით, შეიარაღებული პირები ბანკში შეიჭრნენ და, ამავდროულად, იარაღის

48 ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ (*Nachova and Others v Bulgaria*), 2004 წლის 26 თებერვალი, მე-2 მუხლი. იხ. <<http://www.errc.org/article/nachova-and-others-v-bulgaria/3582>>, (ნანახია: 04.04.2018).

დემონსტრირებით ბანკის მიმდებარე ტერიტორიიდან გაქცევა სცადეს. ეჭვგარეშეა, რომ ობიექტური, იმწუთიერი და რეალური საფრთხე შეექმნა აღნიშნულ ტერიტორიაზე მყოფ პირებს. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ მოცემულ შემთხვევაში პოლიცია პრევენციულ საქმიანობას ახორციელებდა. მაშასადამე, მოქმედებდა როგორც საჯარო მმართველობის განმახორციელებელი სუბიექტი – ადმინისტრაციული ორგანო. მიუხედავად იმისა, რომ თავდამსხმელთა მიერ განხორციელდა სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ქმედება და პოლიცია აღნიშნულ სამართალდარღვევაზე რეაგირების მიზნით იქნა გამოძახებული, პოლიციის საქმიანობა უპირატესად მიმართული იყო მართლსაწინააღმდეგო ქმედების პრევენციისკენ, რათა აღეკვეთა საზოგადოებისთვის შექმნილი საფრთხე. ამრიგად, მისი საქმიანობა ამ კუთხით სრულად უნდა მოექცეს ადმინისტრაციული კანონმდებლობის ფარგლებში. ყურადსაღებია ისიც, რომ პოლიციამ თავდამსხმელის ფეხებისკენ ისროლა, რაც ნიშნავს, რომ მას არ ჰქონია თავდამსხმელის ჯანმრთელობის ან სიცოცხლის ხელყოფის წინასწარი განზრახვა, პოლიციას სურდა მცირე დროში აღეკვეთა თავდამსხმელთა ქმედება და დაეკავებინა ისინი. ამასთანავე, მისი ღონისძიება მიმართული იყო უფრო დიდი სამართლებრივი სიკეთის – საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფისაკენ, რაც როგორც ევროპული სტანდარტების, ასევე ეროვნული კანონმდებლობის გათვალისწინებით, ქმნის უფლებაში ჩარევის მართლზომიერების საფუძველს, თუმცა აღნიშნული არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ პოლიციის ქმედება კანონიერად იქნეს მიჩნეული. ამისათვის აუცილებელია განვიხილოთ პოლიციის მიერ დისკრეციული უფლებამოსილების სწორად გამოყენების საკითხიც.

მოცემულ შემთხვევაში დისკრეციული უფლებამოსილება უნდა განვიხილოთ ორი მიმართულებით: 1) „გადაწყვეტილების უფლებამოსილება“ და 2) „არჩევანის უფლებამოსილება“. „გადაწყვეტილების უფლებამოსილება“ უკავშირდება პოლიციის დისკრეციას მიიღებს „თუ“ არა საპოლიციო ღონისძიების განხორციელების თაობაზე გადაწყვეტილებას. „არჩევანის უფლებამოსილება“ კი საპოლიციო ღონისძიებების სახეებთანაა დაკავშირებული. კერძოდ, „როგორ“ მიაღწევს პოლიცია ლეგიტიმურ მიზანს. შესაბამისად, თუ პოლიცია იღებს გადაწყვეტილებას, განახორციელოს ღონისძიება, ის ასევე განსაზღვრავს განსახორციელებელი ღონისძიების კონკრეტულ ტიპს. განსახილველი კაზუსის ფარგლებში დისკრეციული უფლებამოსილების განხილვა მიზანშეწონილია ორი მიმართულებით: 1) პოლიციის გადაწყვეტილება, დაეკავებინა თავდამსხმელები; 2) პოლიციის გადაწყვეტილება თავდამსხმელთა დასაკავებლად გამოეყენებინა ცეცხლსასროლი იარაღი, როგორც იძულების ღონისძიება. პირველი საკითხი – თავდამსხმელთა დაკავება განეკუთვნება პოლიციის მიერ სავალდებულოდ განსახორციელებელ ღონისძიებას, რამდენადაც დისკრეციული უფლებამოსილება რედუცირდება ნულამდე. ამ შემთხვევაში პოლიციას არ აქვს დისკრეცია „თუ“-ში, ვინაიდან სახეზეა დასაცავი სიკეთე – ბანკში მყოფ პირთა სიცოცხლე და ჯანმრთელობა, რომელსაც კონკრეტული საფრთხე ექმნება. შესაბამისად, უნდა განისაზღვროს მიზნის მისაღწევი მომდევნო ეტაპი – დისკრეცია ღონისძიების არჩევასთან მიმართებით ანუ დისკრეცია „როგორ“-ში. მოცემულ შემთხვევაში დისკრეციული უფლებამოსილების სწორად გამოყენების საკითხი უნდა გადაწყდეს თანაზომიერების პრინციპთან მიმართებით. კაზუსის ფაბულის მიხედვით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სახეზეა ლეგიტიმური მიზანი – საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ბანკსა და ბანკის მიმდებარე ტერიტორიაზე მყოფ პირთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვა. ამასთანავე, ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება

შეიძლება შეფასდეს, როგორც გამოსადეგი საშუალება მიზნის მისაღწევად. ვინაიდან თავდამსხმელები იარაღის დემონსტრირებით მიმალვას შეეცადნენ, პოლიციამ გადაწყვიტა მათ შესაკავებლად ესროლა იმგვარი მიმართულებით, რომ მათსავე სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას არ შექმნოდა საფრთხე. საინტერესოა, იყო თუ არა აღნიშნული ქმედება აუცილებელი. „პოლიციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის მე-4 პუნქტი განსაზღვრავს, რომ ღონისძიება აუცილებელია, თუ ვერ იქნება გამოყენებული სხვა საშუალება, რომელიც ლეგიტიმური მიზნის მიღწევისას უფრო ნაკლებ ზიანს მიაყენებდა როგორც ღონისძიების ადრესატს, ისე სხვა პირს. ამ შემთხვევაში აღსანიშნავია სკპშ-ის 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტი და 34-ე მუხლის მე-3, მე-4, მე-6, მე-9 პუნქტები. 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტით განსაზღვრულია, რომ პოლიციელი ვალდებულია, ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ წინასწარ გააფრთხილოს პირი, მისცეს მას გონივრული ვადა კანონიერი მოთხოვნის შესასრულებლად, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს პირის ან/და პოლიციელის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ხელყოფა ან სხვა მძიმე შედეგი, ან შექმნილ სიტუაციაში ასეთი გაფრთხილება გაუმართლებელი ან შეუძლებელია. რაც შეეხება, 34-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებს, განსაზღვრულია ცეცხლსასროლი იარაღის პასიური და აქტიური გამოყენების საკითხი. პასიური გამოყენება გულისხმობს ცეცხლსასროლი იარაღის დემონსტრირებას ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად, ხოლო აქტიური გამოყენება ცეცხლსასროლი იარაღიდან გამიზნულ გასროლას. მოცემულ შემთხვევაში, სწორედ ეს უკანასკნელი განხორციელდა. პოლიციამ თავდამსხმელთა შესაკავებლად გამიზნულად გაისროლა. ამავე მუხლის მე-6 პუნქტი მიხედვით კი, ცეცხლსასროლი იარაღის აქტიურ გამოყენებას წინ უნდა უძლოდეს მისი გამოყენების შესახებ სიტყვიერი გაფრთხილება – „პოლიციაა, სდექ, თორემ გესვრი!“ შემდეგ – გამაფრთხილებელი გასროლა. საკითხის გადასაწყვეტად საინტერესოა მე-9 პუნქტი, რომლის მიხედვითაც, პოლიციელს ეკრძალება ცეცხლსასროლი იარაღის ისეთ ადგილებში გამოყენება, სადაც არსებობს სხვა პირთა დაზარალების საფრთხე. კაზუსის ფაბულის მიხედვით, ბანკსა და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე ხალხმრავლობა იყო, თუმცა მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ თავდამსხმელებმა იარაღი ხალხისკენ მიმართეს და იარაღის დემონსტრირებითვე შეეცადნენ ადგილიდან მიმალვას. მათ შექმნეს რეალური და იმწუთიერი საფრთხე. შესაბამისად, მიუხედავად მე-9 პუნქტით დაწესებული აკრძალვისა, მოცემულ შემთხვევაში ბანკის ტერიტორიაზე მყოფ პირთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დასაცავად პოლიციას არ ჰქონია სხვა ალტერნატივა, გარდა უშუალოდ იარაღის გამოყენებისა. ამიტომ, მისი ქმედება კანონიერად უნდა ჩაითვალოს.

4.2 საკუთრების უფლება

საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით გარანტირებულია საკუთრების უფლება, რომელიც ადამიანის ბუნებით უფლებად მიიჩნევა.⁴⁹

49 ბ.ზოიძე, ქართული სანივთო სამართალი, მეორე გადაამუშავებული და სრულყოფილი გამოცემა, გამომცემლობა «მეცნიერება», თბილისი 2003, 89, იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის #1/2/384 გადაწყვეტილება, II.3.5: „საკუთრების უფლებაც ბუნებითი უფლებაა, რომლის გარეშე შეუძლებელია დემოკრატიული საზოგადოების არსებობა. საკუთრების უფლება ადამიანის არა მარტო არსებობის ელემენტარული საფუძველია, არამედ

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ „საქართველოს კონსტიტუციისა და საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებიდან და ნორმებიდან გამომდინარე, საკუთრების უფლება წარუვალა და უზენაესი ადამიანური ღირებულებაა, საყოველთაოდ აღიარებული ძირითადი უფლება, დემოკრატიული საზოგადოების, სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოს ქვაკუთხედაა. საკუთრება ადამიანის ყოფიერების არსებითი საფუძველია.“⁵⁰

სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი მოითხოვს როგორც კერძო საკუთრების თავისუფლებას, ისე მისი შეზღუდვის აუცილებლობას საჯარო მიზნებისთვის.⁵¹ საკუთრების უფლება არ განეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებათა რიგებს და ის მესაკუთრეს გარკვეულ ვალდებულებებსაც აკისრებს.⁵² „საკუთრების უფლების განხორციელებამ არ უნდა დაარღვიოს სხვათა უფლებები და თავისუფლებები, ხოლო საკუთრებით სარგებლობა იმავდროულად უნდა ემსახურებოდეს საერთო კეთილდღეობას,“⁵³ წინააღმდეგ შემთხვევაში გამართლებული იქნება სახელმწიფოს მხრიდან საკუთრების უფლებაში ჩარევა.⁵⁴

ამრიგად, პოლიციის მუშაკის მხრიდან ზოგიერთ შემთხვევაში დაცულ სფეროში ჩარევა შესაძლებელია, გამართლებული იყოს.

მაგალითი: პოლიციელმა პატრულირების დროს შეამჩნია, რომ კავკასიური ნაგაზი (ალიკაპის გარეშე) მისდევს ადამიანს. ეს უკანასკნელი არ ყოფილა ძაღლის მესაკუთრე, არამედ ჩვეულებრივი ქუჩაში გამვლელი. იგი გარბის, რომ აიცილოს ძაღლის თავდასხმა. ძაღლსა და მოქალაქეს შორის იყო ძალიან მცირე დისტანცია, როდესაც პოლიციელმა შენიშნა ისინი, შესაბამისად, მან გადაწყვიტა, სასწრაფოდ მიემართა ზომებისთვის და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით ფეხის არეში დაჭრა ცხოველი. ისმის კითხვა, რამდენად კანონიერია პოლიციელის ქმედება და შეუძლია თუ არა ძაღლის მესაკუთრეს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა (მკურნალობის ხარჯების), რომელიც ამ დროისთვის არ იმყოფება შემთხვევის ადგილას?

პირველ რიგში, უნდა დავადგინოთ ღონისძიების სახე. მოცემულ შემთხვევაში გვაქვს კონკრეტული საფრთხე,⁵⁵ ამასთან არსებობს ალბათობის მაღალი ხარისხი,⁵⁶ რომ მოხდება

უზრუნველყოფს მის თავისუფლებას, მისი უნარისა და შესაძლებლობების ადეკვატურ რეალიზაციას, ცხოვრების საკუთარი პასუხისმგებლობით წარმართვას. ყოველივე ეს კანონზომიერად განაპირობებს ინდივიდის კერძო ინიციატივებს ეკონომიკურ სფეროში, რაც ხელს უწყობს ეკონომიკური ურთიერთობების, თავისუფალი მეწარმეობის, საბაზრო ეკონომიკის განვითარებას, ნორმალურ, სტაბილურ სამოქალაქო ბრუნვას:

50 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1997 წლის 21 ივლისის #1/51, გადაწყვეტილება.

51 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის #1/2/384 გადაწყვეტილება.

52 აქედან გამომდინარე დამკვიდრებულია მოსაზრება საკუთრების, როგორც ვალდებულების შესახებ, რომლის თაობაზეც პირდაპირ მითითებას შეიცავს გერმანიის კონსტიტუცია. იხ. ბ. ზოიძე, ქართული სანივთო სამართალი, მეორე გადამუშავებული და სრულყოფილი გამოცემა, გამომცემლობა «მეცნიერება», თბილისი: 2003, 89.

53 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1997 წლის 21 ივლისის #1/51 გადაწყვეტილება.

54 კ. კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი: 2008, 173-174.

55 სკპმ-ის მეორე მუხლში მოცემულია საფრთხის ცნება, ესაა: “ვითარება, როდესაც არსებობს საკმარისი საფუძველი ვარაუდისთვის, რომ მოვლენათა მოსალოდნელი განვითარების შეუფერხებელი მსვლელობის შემთხვევაში დიდი ალბათობით ზიანი მიადგება პოლიციის მიერ დასაცავ სიკეთეს”.

56 სკპმ-ის მეორე მუხლში ასევე განმარტებულია ვარაუდის საკმარისი საფუძველის ცნება, ესაა „ვაქტი ან/და ინფორმაცია, რომელიც დააკმაყოფილებდა ობიექტურ დამკვირვებელს გარემოებათა გათვალისწინებით დასკვნის გასაკეთებლად“.

სამართლებრივი სიკეთის – ადამიანის ჯანმრთელობის ხელყოფა. შესაბამისად, პოლიციის მუშაკი ახორციელებს პრევენციულ ღონისძიებას, რომლის აუცილებლობაც ეჭვგარეშეა. თუმცა შეეძლო თუ არა საფრთხის თავიდან არიდება პოლიციელს სხვა უფრო ეფექტური და ნაკლებად მზღლადავი საშუალებით? ამისათვის გამოვიყენოთ თანაზომიერების სქემის აუცილებლობის ელემენტი. რამდენადაც დისტანცია ძალსა და ადამიანს შორის ძალიან მცირეა, მიმდებარე ტერიტორიაზე არ იმყოფება მესაკუთრე, რომელიც რამენაირად შეძლებს შეაჩეროს ცხოველი, პოლიციელის მხრიდან შესაბამისი სამსახურებისთვის მიმართვა, რომლებიც ძალის შეჩერებას შეძლებენ, მაგალითად, დამაძინებელი მედიკამენტების მეშვეობით, იქნება დროის ფაქტორის გათვალისწინებით არაეფექტური. ამდენად, პოლიციის პრევენციული ღონისძიება იყო უალტერნატივო. რაც შეეხება ზიანის ანაზღაურებას – ვინაიდან საპოლიციო ღონისძიება კანონიერია, იგი ანაზღაურებას არ ექვემდებარება.

მოვიყვანოთ კიდევ ერთი მაგალითი:⁵⁷ აგვისტოს ერთ ცხელ დღეს პოლიციელმა პატრულირების დროს შენიშნა პარკირებული მანქანა, რომელიც ჩრდილში არ იყო გაჩერებული და მასში ბავშვი იმყოფებოდა. ამასთან შეინიშნებოდა მზის დარტყმის ნიშნები. უცნობია, თუ სად იმყოფება მძღოლი, ბავშვი კი მეთვალყურეობის გარეშე დარჩენილი. ისმის კითხვა, რა უნდა მოიმოქმედოს პოლიციელმა ასეთ დროს? საფრთხე კონკრეტულია, რადგანაც შემოფარგლულია დროითა და სივრცით, მანქანის მძღოლი ირგვლივ არ ჩანს. ვიდრე პოლიციელი მის ძებნას დაიწყებს სხვა ადგილას, შეიძლება ბავშვის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას მნიშვნელოვანი ზიანი მიაღვეს, რადგანაც აგვისტოს ცხელ და მზიან პერიოდში დიდია ალბათობა, რომ ადამიანმა მიიღოს მზის დარტყმა.

აქედან გამომდინარე, პოლიციელს დისკრეციული უფლებამოსილება, ჩაერიოს თუ არა, ნულამდე უმცირდება და იგი ვალდებული ხდება, განახორციელოს საპოლიციო ღონისძიება. ჩვენს შემთხვევაში ლეგიტიმური საჯარო მიზნის – ბავშვის გადარჩენის მიღწევა შესაძლებელია მანქანის კარის შემტვრევით და სასწრაფო დახმარების გამოძახებით. მართალია, პოლიციელს მოუწია საკუთრების უფლებაში ჩარევა, მაგრამ ეს გამართლებულია, ვინაიდან კონკრეტული უფლების შეზღუდვა უფრო ღირებული სამართლებრივი სიკეთის დაცვის ხარჯზე მოხდა.

4.3 ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლება

საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მეორე პუნქტით დაცული სფერო მოიცავს: ადამიანის წამების, არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახველი მოპყრობისა და სასჯელის გამოყენების დაუშვებლობას. მსგავს განაწესს შეიცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლი, რომლის მიხედვითაც: „არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას.“⁵⁸ სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება გამოიხატება აღნიშნული ქმედებების აკრძალვაში. პოზიტიური

57 C. Hufen, Ermessen und unbestimmter Rechtsbegriff, Zeitschrift für das Juristische Studium 5/2010, S. 605.

58 ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, რომი 1950 წლის 4 ნოემბერი.

კი თავის იურისდიქციაში მყოფი ადამიანების კერძო პირთა მხრიდან ასეთი მოპყრობისაგან დაცვაში.⁵⁹

ეს საკითხი განსაკუთრებით აქტუალურია საპოლიციო საქმიანობაში, რადგან სწორედ აქ არსებობს უფლებათა დარღვევის ყველაზე დიდი საფრთხე. სკპშ-ში კანონმდებელმა მოიხსენია ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლება, რომელიც მოიცავს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მეორე პუნქტით დაცულ სფეროს, თუმცა იგი უფრო ფართოა და მოიცავს ზოგადად ადამიანის უფლებას ჯანმრთელობაზე.⁶⁰

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ საქმეზე – აკაკი გოგიჩაიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ – განცხადა, რომ პატივის და ღირსების დამცავი ნორმები არ მოიცავს არავითარ დათქმებს აღნიშნული უფლების შეზღუდვასთან დაკავშირებით. ეს ორი სამართლებრივი სიკეთე არ იზღუდება არც საგანგებო და საომარი მდგომარეობის პირობებში.⁶¹ აქედან გამომდინარე, განვითარდა მოსაზრება, რომ მე-17 მუხლის მეორე პუნქტიც აბსოლუტურ უფლებას განეკუთვნება.⁶² თუმცა გარკვეულ შემთხვევებში შესაძლებელია, რომ გამართლება ჰქონდეს ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევას,⁶³ როდესაც იგი ხორციელდება დაბალი ინტენსივობით.

მაგალითი: პარლამენტის წინ მიმდინარეობდა ორი ურთიერთსაპირისპირო შინაარსის მატარებელი მანიფესტაცია. შეკრებილთა შორის მოხდა შელაპარაკება და სიტყვიერი შეურაცხყოფა. იმისათვის, რომ დაპირისპირებას არ მიეღო მასშტაბური ხასიათი და თავიდან აცილებულიყო მართლწესრიგის მასობრივი დარღვევა, პოლიციამ გამოიყენა წყალსატყორცი.⁶⁴ მსგავსი საშუალებების გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა სკპშ-ის 33-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტი.⁶⁵ მოცემულ შემთხვევაში ჩარევა განხორციელდა კანონის საფუძველზე, ამასთან მისი ინტენსივობა დაბალია და არ ჩანს თანაზომიერების დარღვევა. პოლიციელის დისკრეციული უფლებამოსილება, განხორციელებინა თუ არა ჩარევა, ტრანსფორმირდა ვალდებულებაში, რადგანაც არსებობდა მაღალი ალბათობა, მოქალაქეებს შორის დაპირისპირება ფიზიკურ ძალადობაში გადაზრდილიყო და ეს ყოველივე სავალალო შედეგებით დასრულებულიყო. თუმცა მხოლოდ ჩარევის ფაქტი არაა საკმარისი ღონისძიების კანონიერების შესაფასებლად. კაზუსში არაა რაიმე მითითება თანაზომიერების დარღვევაზე,

59 ი. ბურდული, ე. გოცირიძე, თ. ერქვანიძე, ზ. ზოიძე, ლ. იზორია, ი. კობახიძე, ა. ლორია, ზ. მაჭარაძე, მ. ტურავა, ა. ფირცხალაშვილი, ი. ფუტყარაძე, ბ. ქანთარია, დ. წერეთელი, ს. ჯორბენაძე, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, 2013, 117.

60 კ. კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი: 2008, 130.

61 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2004 წლის 11 მარტის #2/1/241 გადაწყვეტილება საქმეზე მოქალაქე აკაკი გოგიჩაიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, პ.1.

62 თ. ტულუში, გ. ბურჯანაძე, გ. შვენიერაძე, გ. გოცირიძე, ვ. მენაბდე, ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, თბილისი: 2013,95.

63 ჩარევა უნდა განხორციელდეს კანონის საფუძველზე, თანაზომიერების პრინციპის დაცვით.

64 იხ. ი. ბერაია, ნ. გელაშვილი, ქ. გიორგიშვილი, ლ. იზორია, ს. კილაძე, დ. მუზაშვილი, პ. ტურავა, საპოლიციო სამართალი, ლევან იზორიას რედაქტორობით, თბილისი: 2015, 19.

65 „წყალსატყორცი, ჯავშანმანქანა და სხვა სპეციალური სატრანსპორტო საშუალება – მართლწესრიგის მასობრივი დარღვევის აღსაკვეთად, სახელმწიფო ან/და საზოგადოებრივ ობიექტზე ჯგუფური თავდასხმის მოსაგერიებლად, სატრანსპორტო საშუალების იძულებით გასაჩერებლად, რომლის მძღოლმა არ შეასრულა პოლიციელის მოთხოვნა გაჩერების შესახებ, შეიარაღებული დამნაშავეს დასაკავებლად.“

ამდენად, ჩანს, რომ ღონისძიება ამ პრინციპის დაცვით განხორციელდა. თუმცა, რა შემთხვევაში შეიძლება გაუმართლებელი ყოფილიყო ჩარევა? მოვიყვანოთ მოდიფიცირებული მაგალითი, დემონსტრაცია რომ გამართულიყო ყინვის დროს და პოლიციას ხალხისკენ მიემართა დიდი ოდენობით წყალი. ასეთ დროს დიდი ალბათობა არსებობს, რომ ადამიანთა ჯანმრთელობა დაზიანდეს, რაც შეიძლება პნევმონიაშიც გამოიხატოს. თუმცა, მეორე მხრივ, ისიც მნიშვნელოვანია, არსებობდა თუ არა სხვა საშუალება საფრთხის თავიდან ასაცილებლად. თუ წყალსატყორცის გამოყენება უალტერნატივოა და თანაც იმ დროისათვის ძლიერი ყინვებია, წყლის ოდენობა რაციონალურად უნდა განისაზღვროს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ღონისძიება არაპროპორციული იქნება.

დასკვნა

პოლიციის, როგორც ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობა, პრევენციას უკავშირდება. ეს უკანასკნელი კი დისკრეციული უფლებამოსილების პრინციპზეა დაფუძნებული. ამ პროცესში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ადამიანის ძირითადი უფლებები.

ამის გათვალისწინებით, საფრთხისა და საქმის გარემოებების მიხედვით, შესაძლებელია პოლიციის დისკრეციული უფლებამოსილება ნულამდე შემცირდეს, რაც გულისხმობს, რომ პოლიციელს აღარ რჩება „უფლებამოსილების“ სფერო, რამდენადაც სამართლებრივად იმდენად მაღალი ღირებულების სიკეთეებს ექმნება საფრთხე, რომ პოლიციას არ აქვს ალტერნატივა, განახორციელოს თუ არა ღონისძიება. დისკრეციული უფლებამოსილების ნულოვანი რედუქცია, სწორედ ადამიანის უფლებების დაცვის პრინციპიდან არის წარმოშობილი და წარმოადგენს უფლების შეზღუდვის ხარჯზე, უფლების დაცვის გამოძახილს.

ადამიანის უფლებები ხდება პოლიციისათვის გზამკვლევი, რათა სწორად განახორციელოს დისკრეციული უფლებამოსილება. შეიძლება ითქვას, რომ ესაა ერთგვარი კატალიზატორი, რომელიც ახდენს უფლებამოსილების ფიქსაციას და ამასთან პოლიციელს უტოვებს თავისუფლებას – მხოლოდ ღონისძიების განხორციელების საშუალებაში.⁶⁶

66 თუმცა ზოგ შემთხვევაში შესაძლებელია არა მხოლოდ «გადამწყვეტი» დისკრეციის შემცირება, არამედ «არჩევითისაც». ამიტომ თუ მხოლოდ გვაქვს დისკრეცია ღონისძიების განხორციელების საშუალებებში, ზოგჯერ იგი ნაცვლად “ნულოვანი” რედუქციისა, «ერთოვან» დისკრეციადაც მოიხსენიება.

ბიბლიოგრაფია

სამართლებრივი აქტები:

- 1) საქართველოს კონსტიტუცია 1995 წლის 24 აგვისტო, საქართველოს პარლამენტის უწყებები, №31-33;
- 2) საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი 1999 წლის 25 ივნისი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №32(39), 15.07.1999;
- 3) საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999 წლის 22 ივლისი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №41(48), 13.08.1999;
- 4) საქართველოს კანონი „პოლიციის შესახებ“ 4 ოქტომბერი 2013 წელი, ვებგვერდი, 28/10/2013;
- 5) ქალაქ თბილისის საკრებულოს დადგენილება #10-5 , 2018 წლის 16 იანვარი, ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის ზედამხედველობის საქალაქო სამსახურის დებულების დამტკიცების შესახებ, ვებგვერდი, 16.01.2018;
- 6) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, რომი 1950 წლის 4 ნოემბერი;
- 7) Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 13. Juli 2017 (BGBl. I S. 2347).

სამეცნიერო პუბლიკაციები:

- 8) ლ. იზორია, თანამედროვე სახელმწიფო, თანამედროვე ადმინისტრაცია, თბილისი: 2009;
- 9) ი. ბერაია, ნ. გელაშვილი, ქ. გიორგიშვილი, ლ. იზორია, ს. კილაძე, დ. მუზაშვილი, პ. ტურავა, საპოლიციო სამართალი, ლევან იზორიას რედაქტორობით, თბილისი: 2015;
- 10) გ. ხუბუა, სამართლის თეორია, თბილისი: 2004;
- 11) რ. ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, მეათე გადამუშავებული გამოცემა, ლევან თოთლაძის თარგმანი, რედაქტორი მერაბ ტურავა, 2009;
- 12) პ. ტურავა, საქართველოს პოლიციის საქმიანობის მარეგულირებელი ნორმების შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სტანდარტებთან, ადამიანის უფლებათა დაცვა და სამართლებრივი რეფორმა საქართველოში, სტატიათა კრებული, კ. კორკელია (რედ.), თბილისი: 2014;

- 13) ბ. ზოიძე, ქართული სანივთო სამართალი, მეორე გადამუშავებული და სრულყოფილი გამოცემა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი: 2003;
- 14) კ. კუბლაშვილი, ძირითადი უფლებები, თბილისი: 2008;
- 15) ი. ბურდული, ე. გოცირიძე, თ. ერქვანია, ბ. ზოიძე, ლ. იზორია, ი. კობახიძე, ა. ლორია, ზ. მაჭარაძე, მ. ტურავა, ა. ფირცხალაშვილი, ი. ფუტკარაძე, ბ. ქანთარია, დ. წერეთელი, ს. ჯორბენაძე, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, 2013;
- 16) თ. ტულუში, გ. ბურჯანაძე, გ. მშვენიერაძე, გ. გოცირიძე, ვ. მენაბდე, ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, თბილისი: 2013;
- 17) ლ. იზორია, კ. კორკელია, კ. კუბლაშვილი, გ. ხუბუა, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბილისი: 2005;
- 18) F. Fleiner, Institutionen des Deutschen Verwaltungsrecht (JCB Mohr 1912);
- 19) M. Weber, Wirtschaft und Gesellschaft;
- 20) A. Fisahn, Legitimation des Gewaltmonopols, S. 3;
- 21) J. Bodin, Les six livres de la République 1576;
- 22) T. Hobs, Leviathan or the Matter, Forme and Power of a Commonwealth Ecclesiasticall and Civil 1651;
- 23) H-P von Stöphasius, Grundlagen des Eingriffsrechts zur Gefahrenabwehr, Beiträge aus dem Fachbereich Polizei und Sicherheitsmanagement, Nr. 12/2014;
- 24) P. J. Tettinger, W. Erbguth, T. Mann, Besonderes Verwaltungsrecht, Kommunalrecht, Polizei und Ordnungsrecht, Baurecht, 9. neu bearbeitete Auflage, C.F. Mueller Verlag, Heidelberg, 2007;
- 25) V. Götz, ALLGEMEINES POLIZEI-UND ORDNUNGSRECHT, 9. neuarbeitete Auflage, Göttingen 1988;
- 26) R. Breuer, T. von Danwitz, P. M. Humber, W. Krebs, P. Kunig, H.C Röhl, E. Schmidt-Aßman, F. Schoch, Besonderes Verwaltungsrecht, (Dr. Friedrich Schoch, Polizei- und Ordnungsrecht) 14. Auflage, De Gruyter Recht, Berlin, 2008;
- 27) M. Bäuerle, Polizei und Verwaltungsrecht, Fachbereich Polizei, Abteilung Gießen;
- 28) C. Hufen, Ermessen und unbestimmter Rechtsbegriff, Zeitschrift für das Juristische Studium 5/2010;
- 29) M. Amir, S. Einstein, Policing, Security and Democracy: Theory and Practice, Office of International Criminal Justice, Huntsville, 2001; Das & Palmiotto, 2002;

- 30) S.Pastor, Time for Change in Police Culture: Putting Human Rights at the Centre of Policing, Postgraduate HRC 2015 Working Paper No. 9, Belfast, 2015;
- 31) R. Crawshaw, Human Rights and the Theory and the Practice of Policing, The Intertantional Journal of Human Rights, Vol. 1, Issue 1, 1997;
- 32) J. Murdoch, R. Roche, The European Convention on Human Rights and Policing, A Handbook for Police Officers and Other Law Enforcement Officials, Council of Europe Publishing, 2013.

სასამართლო გადაწყვეტილებები:

ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

- 33) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის #1/2/384 გადაწყვეტილება;
- 34) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1997 წლის 21 ივლისის #1/51, გადაწყვეტილება;
- 35) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1997 წლის 21 ივლისის #1/51 გადაწყვეტილება;
- 36) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2004 წლის 11 მარტის #2/1/241 გადაწყვეტილება საქმეზე – მოქალაქე აკაკი გოგიჩაიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

- 37) ოსმანი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (*Osman v The United Kingdom*), 1998 წლის 28 ოქტომბერი, მე-2 მუხლი. იხ. <<http://swarb.co.uk/osman-v-the-united-kingdom-echr-28-oct-1998/>>, (ნანახია: 04.04.2018);
- 38) ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ (*Nachova and Others v Bulgaria*), 2004 წლის 26 თებერვალი, მე-2 მუხლი. იხ. <<http://www.errc.org/article/nachova-and-others-v-bulgaria/3582>>, (ნანახია:04.04.2018).

გერმანიის ფედერალური ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

39) BVerwGE 47, 255/264f;

40) BVerwGE 11,95,97.

ინტერნეტრესურსები:

41) Polizei und Menschenrechte, Informationsplattform, humanrights.ch.
<https://www.humanrights.ch/de/service/wegweiser/polizei-menschenrechte/>
(ნანახია: 24.03.2018);

42) Doppelfunktionalität – kein Rechtswegwahlrecht des Bürgers, LAW Aktuell 08/12 ÖR,BayVGH, Beschl. vom 5.11.2009, Az. 10 C 09.2122, juris = BayVBl 2010, 220. იხ :BVerwGE 47, 255/264f., 655 BayVGH NVwZ 1986, and 540 VGH Baden-Württemberg NvwZ-RR 2005. 540; Berner/Köhler, Polizeiaufgaben-gesetz, 19. Aufl. 2010, RdNr. 20 der Vorbem. zu Art. 11 ff).
<http://www.hemmer-club.de/index.php?hp=40&a=171&rb=2&n=0> (ნანახია: 31.03.2018);